

Over Bruggen en Wegen

Over Bruggen en Wegen

De jeugdijaren van Tiny Lamarca

tekst:

Rob De Winter

tekeningen:

Wouter De Winter

Schrijver: Rob De Winter
Illustraties: Wouter De Winter
Coverontwerp: Wouter De Winter
Foto voorkaft: Tiny in Brugge, 1932 (detail)
ISBN: 9789461936721
Uitgegeven via: mijnbestseller.nl
Print: Printforce, Alphen a/d Rijn
Tekst: © Rob De Winter
Tekeningen: © Wouter De Winter

Dit verhaal is door Tiny Lamarcq opgedragen aan haar kinderen:

Robbi, Berna, Bert, Mies, Hugo,

haar kleinkinderen:

Veerle, Wouter, Bart, Liesbet, Carmen, Kevin, Joke, An, Jan, Wim

haar achterkleinkinderen:

Emma, Simon, Wolf, Pixie, Aurélia, Julien, Mathis, Perrine,

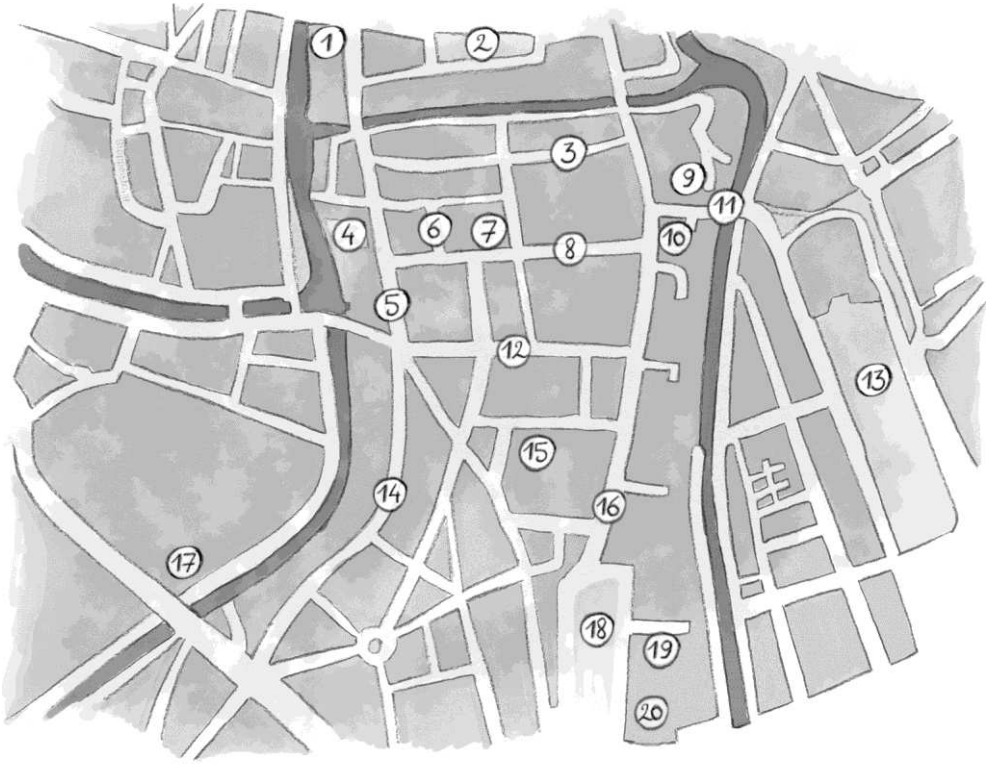
Clément, Gabin, Kaatje, Roos, Joren,

en allen die nog zullen komen!

1. Overzichtskaart van Gent (1924-1946)

Bagattenstraat	11	Dokken	1	Nederkouter	10
Bijloke	13	Groot Park	15	Sint-Pietersplein	14
Brugse Poort	5	Koornmarkt	8	Vrijdagmarkt	6
Dampoort	7	Kouter	9	Vynckier	4
Darsen	3	Muide	2	Zuidpark	12

2. Kaart van Gent-Centrum

1 Justitiepaleis	8 Bagattenstraat	15 Boekentoren
2 Kouter	9 Wintercircus	16 St-Pietersnieuwstraat
3 Savaanstraat	10 Vooruit	17 Bijloke
4 Bruggen en Wegen	11 Lammerstraat	18 Sint-Pietersplein
5 Nederkouter	12 Plateaustraat	19 Sint-Pieterskerk
6 Rozendaalken	13 Zuidpark	20 Albertkazerne
7 Petit Paris	14 Kortrijksepoortstraat	

Albertkazerne	20	Kouter	2	Sint-Pieterskerk	19
Bagattenstraat	8	Lammerstraat	11	St-Pietersnieuwstraat	16
Bijloke	17	Nederkouter	5	Sint-Pietersplein	18
Boekentoren	15	Petit Paris	7	Vooruit	10
Bruggen en Wegen	4	Plateaustraat	12	Wintercircus	9
Justitiepaleis	1	Rozendaalken	6	Zuidpark	13
Kortrijksepoortstraat	14	Savaanstraat	3		

Een wordeke vooraf

Mams was vol van verhalen. Zo hebben we haar altijd gekend. We: dat zijn haar kinderen, kleinkinderen en haar oudste achterkleinkinderen. Veel verhalen over vroeger, over haar jeugd, met veel detail. Ook wel verhalen over later, toen ze volwassen was. Maar hoe dichter bij het heden hoe minder verhalen.

Sinds haar tachtigste zegden we: “Mams, ge moet ne keer al die verhalen opschrijven. Dat zou nogal nen boek worden.” Maar Mams was wel een verteller, maar geen schrijver. En zo is bij mij het idee opgekomen om zelf die verhalen neer te schrijven. In november 2007 ben ik begonnen met het maken van geluidsopnames van haar verhalen. Ik begon ze uit te schrijven, ze las die teksten na en vulde ze aan of verbeterde ze. Elk verhaal inspireerde haar tot een nieuw verhaal. Ze maakte sprongen in de tijd, van de ene plaats naar de andere plaats, van de ene persoon naar de andere. Het vroeg wat puzzelwerk om alles aan elkaar te breien en een min of meer chronologische volgorde te geven.

Dit boek gaat over de verhalen uit haar jeugd. Die verhalen vloeien naadloos in elkaar over. Mams had ook verhalen uit haar volwassen leven, over de vijf kinderen die ze kreeg, over de plaatsen waar ze gewoond heeft, over de moeilijke tijden en over de feestelijke momenten. Ook die verhalen zijn opgenomen en neergeschreven. Maar tussen die verhalen zitten steeds grotere gaten in de tijd. Periodes waarin ‘niks speciaals’ is gebeurd; dat was wat ze antwoordde toen ik er naar vroeg. Misschien doe ik daar nog iets mee in een ander boek.

Mams is 88 jaar geworden. Op haar laatste verjaardag, zondag 2 december 2012, heb ik haar het eerste exemplaar van dit boek kunnen geven. Ze was er blij mee, en hier en daar heeft ze er nog een klein stukje in gelezen. Ze toonde het ook aan de mensen die op bezoek kwamen. En bezoekers keken erin, en lazen een stukje van haar verhaal.

Dit boek gaat niet alleen over het verhaal van Mams. Het gaat natuurlijk ook over de andere familieleden, en over de vrienden en kennissen die deel uitmaken van haar verhalen. Maar het gaat ook over de gewone, kleine man of vrouw in de periode van 1924 tot 1946. Over het leven van de mensen tijdens de crisisjaren en de oorlogsjaren. Over de kleine geschiedenis van België. Aan het eind van elk hoofdstuk heb ik een ‘kaderke’ geplaatst met de situering van het verhaal in de grote geschiedenis van ons land. Ik hoop dat dit boek ook jou kan boeien, of je nu Mams wel of niet hebt gekend.

Over het taalgebruik

Mams haar taal was het Gents. Nee, niet het 'plat Gents' zoals dat gesproken werd aan de Muide, de Dampoorte of de Brugse Poorte¹. Het was een beschaafd Gents, de taal van de werkmens die zich een beetje opgewerkt heeft, tot bediende bijvoorbeeld.

Ik zou haar verhalen geweld aandoen had ik ze uitgeschreven in het Algemeen Nederlands. Ze zouden veel van hun kleur verliezen zonder die Gentse woorden en uitdrukkingen zoals *'biezebeize'*, *'huufflakke'*, *'uw devoore doen'* en *'ge moet gij nie strijden'*². Haar manier van vertellen heb ik zoveel mogelijk behouden. En om het u gemakkelijk te maken heb ik die Gentse elementen toegelicht in voetnota's die je onderaan de pagina terugvindt.

Voor lezers die minder vertrouwd zijn met de Vlaamse dialecten, geef ik nog kort enkele algemene bijzonderheden:

- Vlamingen gebruiken meestal *gij* en *ge* in plaats van *jij* en *je* en *u*.
- De voornaamwoorden *ik*, *gij*, *hij*, ... worden dikwijls dubbel gebruikt zoals in *'ik heb ik geen goesting'*, *'ge moet gij niet komen'*, *'hij zal hij wel zijn plan trekken'*³.
- In de ontkennende vorm wordt dikwijls het tussenvoegsel *en* gebruikt zoals in *'dat en is geen waar'*, *'hij en had niet genoeg geld bij hem'*⁴
- De lidwoorden *de* en *een* worden verbogen volgens het geslacht van het naamwoord waarnaar het verwijst. De mannelijke vorm van *de* is *den*, en van *een* is *nen* of *ne*. Voorbeelden: *de meid*, *den knecht*, *den avond*, *een vrouw*, *nen man*, *ne velo*, *ne keer*.
- En ja, de uitdrukking *'ne keer'* zult ge meer dan eens tegenkomen. Het betekent *'eens'* zoals in: *'kom ne keer hier'*, *'der was ne keer een meisike'*⁵

¹ Dit zijn drie wijken in Gent

² 'schommel', 'hoofdvlies', 'uw plicht doen', 'je moet niet redetwisten'

³ 'ik heb geen zin', 'je moet niet komen', 'hij zal zich wel redden'

⁴ 'dat is niet waar', 'hij had niet genoeg geld bij zich'

⁵ 'kom eens hier', 'er was eens een meisje'

Een bedankingske...

Voor de mensen die mij geholpen hebben om dit boek te maken. Ze kan het nu niet meer lezen of horen, maar in de eerste plaats voel ik veel dankbaarheid voor Mams. Zij heeft met haar verhalen niet alleen veel over zichzelf verteld, maar ook over de familie, over de takken en de wortels waar we met velen uit gegroeid zijn. In elk van die takken kunnen wij, nakomelingen, wel iets van onszelf ontdekken.

Voor zus Berna, zoon Wouter, vrienden Diane en Jan Maes-Ruthgeerts, vriendin Mireille Notebaert en neefje Jan Besbrugge, die de moeite en de tijd hebben genomen om de eerste versies van dit verhaal na te lezen, verbeteringen voor te stellen, en bemoedigende reacties te geven. Jullie hebben me het gevoel gegeven dat ik goed bezig was en dat het de moeite waard was om van dit boek iets moois te maken. Dat het ook andere mensen dan de familie wel zou kunnen boeien.

Voor al die andere mensen, familieleden, collega's, vrienden en vriendinnen, die me aanmoedigden en vroegen hoever het boek nu stond. Bedankt ook voor jullie geduld.

Voor Agnes Peil en Anja Diericx van de dienst Waterwegen en Zeekanaal die mij de mogelijkheid hebben gegeven om de gebouwen van het vroegere Bruggen en Wegen aan de Nederkouter in Gent te bezoeken. Dit bezoek heeft ervoor gezorgd dat vele herinneringen terug scherp werden gesteld.

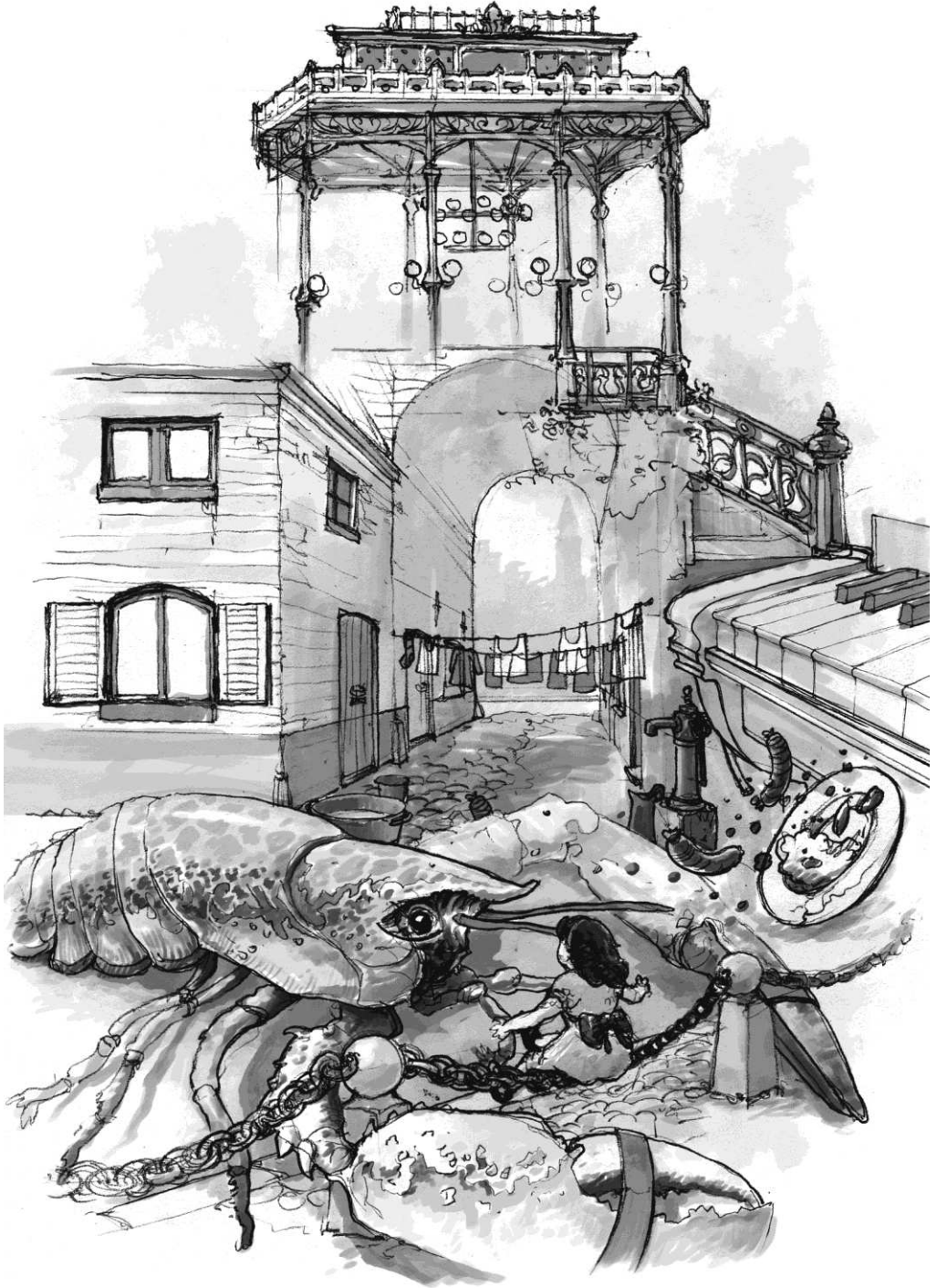
Speciale dank aan zoon Wouter, die zijn grafisch talent en vele uren tijd heeft ingezet om bij elk hoofdstuk verschillende tekeningen te bedenken en uit te werken en die samen te stellen tot een compositie. Die ook het grafisch ontwerp heeft verzorgd van de kaft. En die mijn dichtstbijzijnde klankbord was wanneer ik met vragen of twijfels zat.

En aan mijn vrouw Kris, die me de tijd en de ruimte gaf om met dit project bezig te zijn. Die heeft moeten verdragen dat ik soms niet aanspreekbaar was wanneer ik verdiept was in het schrijven. Bij wie ik terecht kon voor advies rond de praktische zaken over het maken van een boek. En die met veel zorg en met het vakmanschap van boekbindster het eerste exemplaar heeft helpen samenstellen dat we Mams cadeau hebben gedaan.

En nu

Hoog tijd om Mams zelf aan het woord te laten.

Rob De Winter, februari 2013

Mijn afkomst

Vroegste herinnering

Ik moet een jaar of drie geweest zijn. Ik zie nog mijn Pa voor mij in een schoon zwart kostuum en een wit hemd met nen hoge col en een strikske. Hij had ook zijne bolhoed aan. En mijn Ma ook schoon¹ gekleed met een witte zijden bloeze en een lange rok in taffetas² in een carreau-motiefke³ van wit, mauve en groen. En zelf had ik een lichtmauve veloeren⁴ kleedske aan met daarboven een bijpassende ‘agora’: dat was een doorschijnend soort schortje zonder mouwen en opgehouden met twee strikken aan de schouders. En met een grote mooie strik in mijn haar. Buiten op straat stond een prachtige koets getrokken door twee paarden, en ons koerke stond vol van bekende mensen: familie, vrienden en goede kennissen. Het was een trouwfeest. Mijn Ma had in huis schoon de tafel gezet met een kanten tafelkleed en schone glazen erop. Ik weet nog dat ik daarvoor op den uitkijk had gestaan aan de straat om te zien wanneer de koets zou toekomen. Ik zie dat alles nog zo voor mij.

Nog jarenlang heb ik geloofd, was ik ervan overtuigd, dat dit het trouwfeest was van mijn Pa en mijn Ma. Zelfs tot ik 10 of 11 jaar oud was zei ik nog:

“ Maar Ma, ik ben toch echt op uwen trouw geweest!”

“ Ba nee gij kind, dat kan toch niet”

“ ’t Is echt Ma, ik rappelere⁵ mij dat nog heel goed.”

“ Maar nee kind, ge moet gij niet strijden⁶.”

Maar als ik iets zekers weet dan geef ik niet toe, ik heb daar nu nog van! Allez, als ik dénk dat ik iets zekers weet.

“ Maar ik kan u nog zeggen wat ik aanhad, Ma, en welke kleren dat gij aanhad...”

En toen schoot mijn Ma in een lach en zei:

¹ schoon = betekent in het Vlaams: mooi, zelfs luxueus.

² taffetas = tafzijde

³ carreau-motiefke = ruitjesmotief

⁴ veloeren = fluwelen (naar het FR: velours)

⁵ rappeleren = herinneren

⁶ strijden = redetwisten

“Ja maar, dat was den trouw van Marie met Maurice, en Pa was bruidsknecht¹ en ik heb de ‘wijn van ere’ geschonken bij ons in ’t poortje in de Bagattenstraat. Dat was voor na den trouw in de kerk en op ’t stadhuis.”

Petit Paris

Mijn verhaal begint dus in een huizeke in een poortje² in de Bagattenstraat nummer 91 in Gent. Ik ben er geboren op een winterdag: 2 december 1924.

In die tijd waren er honderden poortjes in het centrum van Gent, en ze werden bewoond door de gewone mens die ging werken voor zijne boterham. Ik weet het, in de jaren na den oorlog³ werd er met misprijzen gesproken over die ‘citeetjes’, omdat ze vuil en te klein en onhygiënisch waren. Maar in mijn jonge jaren waren dat echt propere en gerieflijke huizekes voor de gewone mens. In vergelijking met de doorsnee woning van een boereknecht op den buiten waren ze zelfs comfortabel. En ze werden door de bewoners ook heel proper gehouden. De huizekes op het binnenkoerke werden elk jaar volledig gewit, de onderste rand tot ongeveer een meter hoog werd in zwarte pek gestoken⁴. En de vrouwen die er woonden maakten er een erezaak van om hun huizeke ook van binnen proper te houden. Elke vrijdag werd het dan ook grondig gepoetst, en elk jaar in de lente was er de ‘grote kuis’: dan werden ook alle kasten leeggehaald en gepoetst, en waar nodig werd een fris ‘lekske verf’ aangebracht of een kamerke opnieuw behangen.

Al die poortjes in Gent hadden een naam, en het onze heette Petit Paris (Tieperie in ’t Gents). Als ge in de Bagattenstraat komt vanuit de Nederkouter, was er aan de linkerkant, voorbij het Rozendaalken en nog voor de Pollepelstraat, een poortje: dat was een smalle doorgang tussen twee rijhuizen. Dat poortje gaf toegang, eerst tot een gang, en dan tot de binnenkoer. Eigenlijk waren er in ons poortje twee koerkes: de kleine koer aan de linkerkant, en de grote koer aan de rechterkant. En in het laatste huizeke helemaal rechts aan de overkant van de grote koer, daar ben ik geboren. Ik was het tweede kind - mijn broer Albert was toen vijf jaar oud - en samen met Pa en Ma zouden we gans mijn jeugd een gezinnetje van vier blijven.

¹ bruidsknecht = getuige bij het huwelijk

² poortje = citeetje = (arbeiders)beluik - zie ook tekst in kader op einde hoofdstuk

³ tweede wereldoorlog

⁴ gestoken = beschilderd

Vier dagen later, op Sinterklaasdag, werd ik in de Sint-Pieterskerk¹ gedoopt met de naam Clementina Maria Lamarcq. Mijn doopmeter was Clementine De Petter (mijn grootmoeder langs vaders kant), mijn dooppeter was Edmond Lammens (de oudste broer van mijn Ma). In diezelfde Sint-Pieterskerk zou ik later ook trouwen met Clem.

Als kind werd ik meestal Tineke genoemd, en soms ook Clementine. Later zou dat zo blijven, al kreeg ik van mijn schoonfamilie De Winters er de naam Tiny bij. Mijn kinderen noemen mij Mams, de kleinkinderen noemen mij Meme of Oma en de achterkleinkinderen kennen mij als Oma Mams.

Het Gents dialect

Het Gents is het stadsdialect gesproken in de Oost-Vlaamse hoofdstad Gent en in bredere zin ook in haar onmiddellijke omgeving. Het behoort tot de Oost-Vlaamse dialecten maar wijkt van het overige Oost-Vlaams zeer sterk af, waardoor Gent een taaleiland vormt.

Gent was vanaf de late Middeleeuwen de eerste Vlaamse plaats die door de Brabantse expansie haar taal zag verbrabantsen. Het Oost-Vlaams is dus in deze stad ontstaan; voordien sprak men in vrijwel heel het gewest Vlaanderen een taal die wij thans als West-Vlaams zouden herkennen. Veel van de vernieuwingen in Gent zijn geëxporteerd naar de kleinere steden en het platteland; andere vernieuwingen echter zijn binnen de grenzen van de stad blijven steken. Zo kreeg Gent zijn status als taaleiland. Die status werd nog versterkt doordat verschillende veranderingen die buiten Gent werden ingezet in de stad niet optraden, ongetwijfeld vanwege het vermeend "boerse" karakter ervan.

De Gentse beluiken

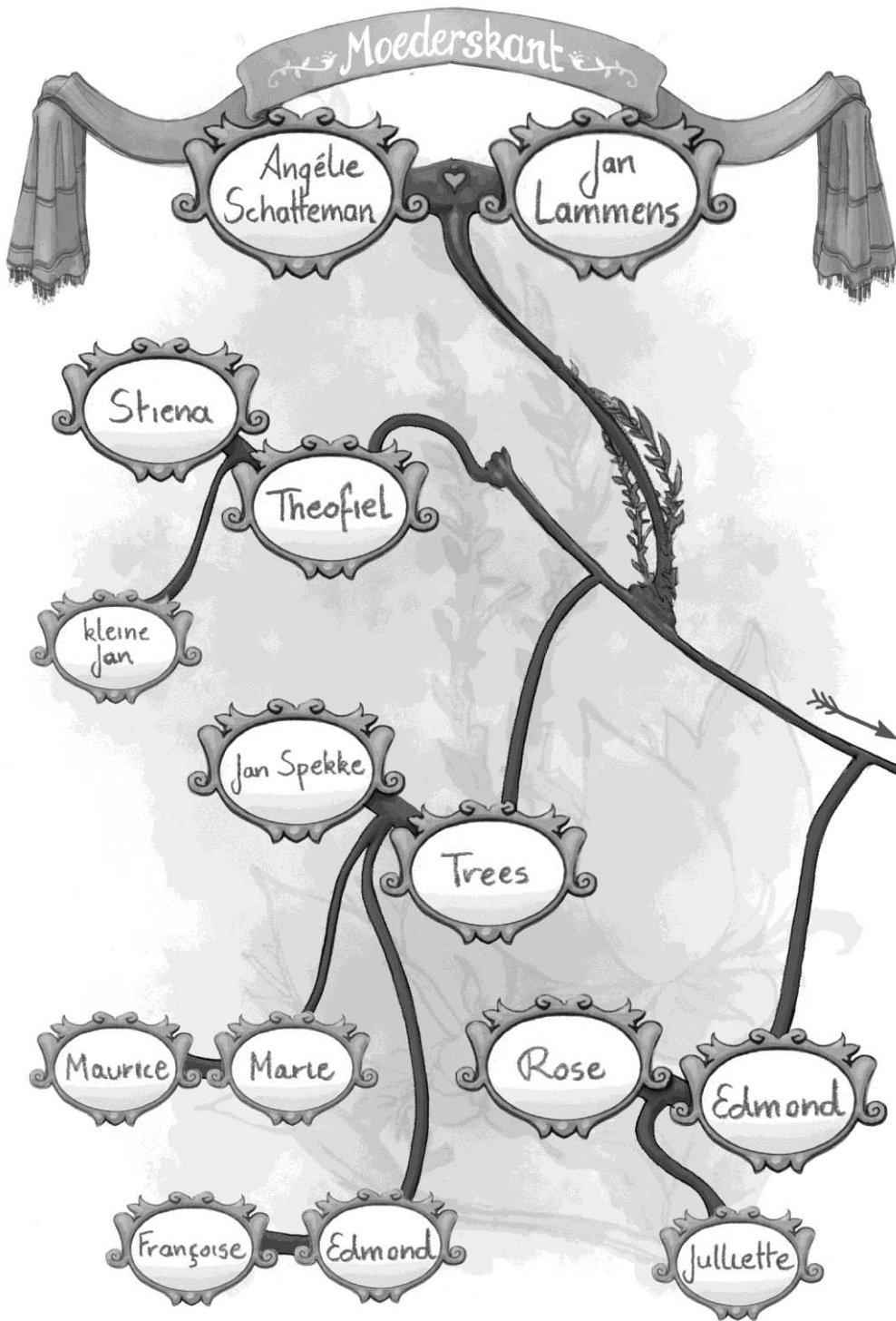
De binnenstad van Gent was in de 19de eeuw zeer klein, de straten smal en de bevolking zat er opeengedrongen. Volkrijke buurten als de wijken van de Brugsche Poort en de Dampoort bestonden nog niet. Toen ontstonden de 'Beluiken' of in de volksmond cités of poortjes.

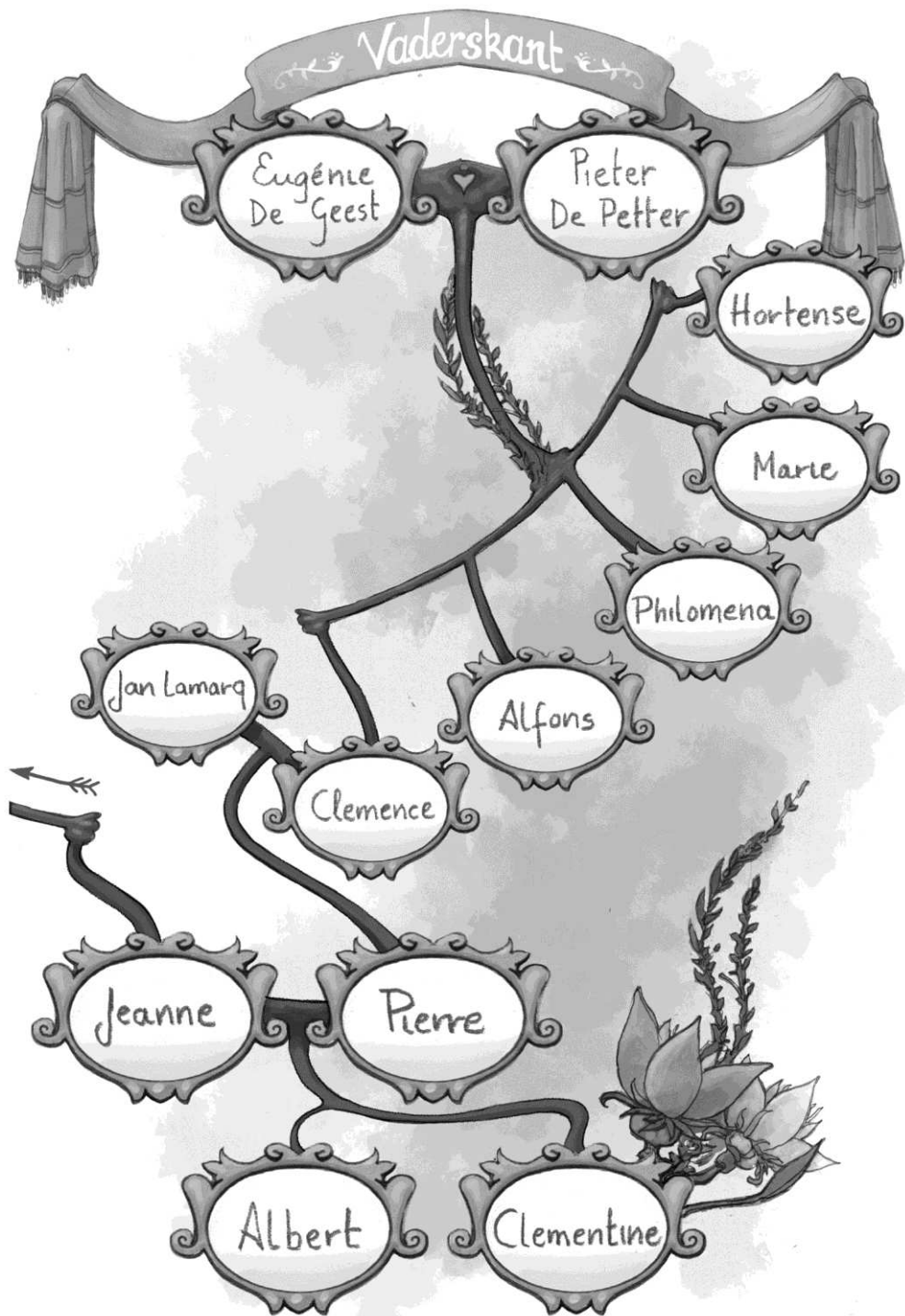
¹ eigenlijk gaat het over de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk op het Sint-Pietersplein

Zij werden hoofdzakelijk gebouwd in de eigendommen van vroegere rijke families die in verschillende crisissen waren ten onder gegaan. Degenen die hun onroerende goederen hadden opgekocht maakten van de hovingen, stallingen en achterplaatsen gebruik door er zogenaamde werkmanswoningen op te bouwen. Die kleine woningen stonden niet langs de straat maar waren gegroepeerd rond een binnenplaats. Via een gang en een poort(je) werd de verbinding gelegd met de straat.

In 1904 telde men in Gent 613 beluiken met in totaal 7061 woningen waarin 24.829 mensen woonden (waaronder 156 gezinnen met meer dan zes kinderen). Op een bevolking van 162.925 inwoners woonde dus 15% in beluiken.

Bron: Wikipedia

Mijn Pa

Mijn Pa was **Pierre Lamarcq**. Hij is geboren op 22 juni 1900 in de Hoveniersberg in Gent. Dat is een zijstraatje van de Sint-Pietersnieuwstraat in de richting van de Schelde.

Ook mijn Pa is gedoopt in de Sint-Pieterskerk, hij heeft er zijn Eerste-Communie gedaan en is er getrouwd!

Mijn Pa heeft wel drie of vier broerkes gehad maar die zijn jong gestorven. Hij had geen volwassen broers of zussen. Langs zijne kant had ik dus geen nonkels of tantes, en geen kozijntjes¹ of nichtjes.

Mijn Pa vertelde dat hij nog samen met Vina Bovy in de fröbelklas² heeft gezeten. Ze hebben nog samen een toneelstukske opgevoerd op school. Vina was in hetzelfde jaar van mijn Pa geboren en woonde toen in een klein arbeidershuizeke tussen de Rozier en de Blandijnberg. Daar stonden indertijd vele kleine straatjes en citeetjes met arbeidershuizekes maar die zijn in de jaren 30 allemaal afgebroken om er de Boekentoren te bouwen.

Vina kon als kind al heel goed zingen en ze is later een beroemde operazangeres geworden. Ze is nog getrouwd geweest met nen graaf en heeft de hele wereld afgereisd. Maar af en toe kwam ze terug naar Gent, en als ze dan nog ne keer optrad in den Opera ging mijn Pa alle keren gaan luisteren. Na de tweede oorlog is ze nog directrice van de Gentse Opera geweest. Eigenlijk was Vina Bovy haar artiestennaam, haar echte naam ken ik niet.³

Mijn Pa is naar school gegaan in de stadsschool van de Sint-Pietersnieuwstraat. Die stond rechtover de drukkerij van de Vooruit. Dat was een schone school die doorliep tot aan 't water en met een grote toegangspoort. Later is die school afgebroken om plaats te maken voor nieuwe gebouwen van de universiteit.

Op zijn dertien jaar is hij op bezoek geweest naar de Wereldtentoonstelling van Gent. Ik herinner mij goed de foto die er toen van

¹ kozijn = neef

² fröbelklas = kleuterklas

³ *Vina Bovy, artiestennaam voor Johanna van Overberghen (1900-1983), was van zeer arme afkomst en werd als weeskind opgevoed door haar grootouders. Als jong meisje werkte ze enige tijd in een sigarenfabriek. Ze volgde lessen aan het Gents conservatorium, en vanaf 1919 trad ze op in de Gentse Opera. Ze bouwde een schitterende carrière uit als sopraan in de beroemdste operahuizen wereldwijd.*

hem getrokken is aan een vliegtuig. Hij stond er fier op met een schoon kostumeke aan en een bolhoedje op zijn hoofd. Hij was daar in gezelschap van Meetje, tante Filomiene met hare zoon Frederic, en het madammeke uit de sigarettenwinkel met een chique grote hoed op.

Mijn Pa was een hele handige man, hij kon van alles ineen knutselen. En hij kon goed tekenen en had veel interesse in kunst. Hij is zelfs naar de Academie gegaan en op zijn zestien jaar was hij klaar met de middelbare graad. Maar hij was te jong om de hogere graad te doen: voor uw achttien jaar mocht ge niet beginnen tekenen naar levend model!

Maar tekenen was zijn lang leven. Ik heb meer dan eens het verhaal gehoord van toen hij als jonge man zijn moeder (mijn Meetje dus) ging ophalen bij de Graaf de Hemptinne in de Bagattenstraat. Ge zult later nog lezen dat Meetje indertijd ging helpen bij rijke families wanneer die grote banketten te verzorgen hadden.

Met zijn bolhoedje zag hij er een pertig¹ ventje uit, en als hij ne keer moest wachten op zijn ma zei Madame de Hemptinne:

“Ha, Pierreke, zoudt ge ne keer een kommisske² willen doen?”

En toen hij terugkwam kreeg hij enkele centen drinkgeld.

“En wat gaat ge daar nu mee doen? Versneukelen?³”

“Neenee, Madame, ik ga daar papier en houtskool mee kopen om te tekenen.”

En Madame stimuleerde dat en stak hem nog wat meer centen toe.

“Komt gij dan maar ne keer uw schone tekeningen tonen” zei ze dan.

Als kind is mijn Pa verhuisd naar nummer 85 van het poortje Petit Paris. Hij is daar blijven wonen tot hij getrouwd is. De verhuis was niet ver, namelijk vijf of zes huizekes verder naar het hoekje van het poortje, waar ik dan ook geboren ben.

Mijn Pa werd aangesproken als Pierre, of Nonkel Pier. Dat doet mij peinzen op dat Gents liedje over nen Nonkel Pier:

*Hedde gij nie gezien mijn nonkel Pier
Ik zie hem al van verre
Al mee zijn gruute kerre
Oaste jij mij ziet, dan roept hij achter mij:
Hee, Mie, steekt een beetje alachter aan mijn kerre!*

¹ pertig = mooi, slank en groot

² kommisske doen = boodschappen doen

³ sneukelen = snoepen / versneukelen = opsnoepen

Mijn Ma

Mijn Ma was **Jeanne (Johanna) Lammens**. Zij is geboren op 16 november 1895 in een schoon rijhuis in de Vorkstraat in Gent. Dat straatje bestaat nog, het ligt in de wijk Muide-Meulestede en verbindt de Meulestede steenweg met de Port Arthur laan. Midden in het oude havengebied dus, of aan de dokken zoals we in Gent zeggen.

Zij was de jongste van dertien kinderen. Voor haar hebben haar ouders een nieuwe trouwboek moeten vragen, want er was maar plaats om twaalf kinderen in te schrijven! Grote families waren geen uitzondering in die tijd, maar er was ook veel kindersterfte. De meeste van die 13 kinderen zijn dan ook gestorven als kind, één zus is gestorven aan de leeftijd van 23 jaar in Rijsel. Twee broers en één zus van haar heb ik goed gekend: Nonkel Edmond (mijn peter), Tante Trees (Thérèse) en Nonkel Theofiel. Over hen vertel ik later nog meer.

Mijn Ma is in haar jeugd nog redelijk lang naar school kunnen gaan. Pas op, veel kinderen moesten in diene tijd aan hun tien of twaalf jaar al opstappen naar de fabriek. Zij ging naar Sint-Trezeke op de Muide. Dat was een scholeke aan een klooster tussen de Muidebrug en Meulestee-brug. Zij is nog met mij als kind bij haar MaSoeur¹ op bezoek geweest.

Mijn Ma was heel goed in handwerk: ze kon goed naaien, borduren en crochieren². Ook later toen ze al grootmoeder was maakte ze graag stukskes met kruissteekskes, gelijk een tafelkleed, een spreij of een kussenvertrek.

Na haar schooltijd heeft ze kort in een textiel fabriek gewerkt. Daar heeft ze, geloof ik, haar vriendin Louise (Van Boxtaele) leren kennen. Ze werkte daar als haspelaarster³ – dat was nog een schoon werk, want ge had ook andere werken in die fabriek. Maar haar Pa had dat niet graag (de sfeer en de klap op zo'n fabriek was zijn genre niet) en hij heeft ze daar dan weggehaald.

Ze is dan thuis gebleven om te helpen in het huishouden. Zij is niet gaan dienen bij de rijke mensen zoals haar moeder dat vroeger gedaan heeft.

¹ MaSoeur = zuster, hier in de betekenis van non of nonneke. De meeste onderwijzeressen en kleuterleidster waren in die tijd kloosterzusters.

² crochieren = haken

³ *Haspelaarsters hadden het schoonste werk in de textiel fabrieken. Zij sponnen de draden tot fijne garen die onder andere gebruikt werden voor het weven van lijnwaad, de fijnste stof die men kon weven van vlasgarens. Ze stonden dus niet in de stoom en modder zoals de spinsters, bovendien verdienden ze beter. (bron: <http://www.fixatief.be/lalys/index.htm>)*

In 1916 is haar Pa (mijn Bompa dus) gestorven, en haar Ma (mijn Meetje dus) kon dat moeilijk verwerken:

“ En hier stond vader zijne koffie te drinken, en daar zat vader als hij 's morgens opstond...”

Ze woonden wel in een proper huis met een voorplaatske maar mijn Ma besliste:

“ Kom, Ma, we gaan hier verhuizen”.

En zo zijn ze enige tijd later een huizeke gaan huren in Petit Paris. Daar hebben mijn Ma en mijn Pa elkaar leren kennen. Hij was ne jonge gast en Ma was wel vijf jaar ouder dan hem maar ze is altijd een schone vrouw geweest.

Ze zijn vroeg getrouwd – hij was toen 18, en zij was 23. Haar moeder zei nog:

“'t Is toch niet van moetes zeker, waarom trouwde gulder zo jong?”

Na den trouw zijn ze bij haar moeder gaan inwonen. Die had al een attakske¹ gehad en sindsdien was ze slecht te been en had een beetje een scheve mond.

Mijn Meetje was een zeer christelijk mens. Alle dagen ging mijn Pa mee met haar naar de mis. Via het Pollepelstraatje gingen ze naar de Sint-Barbarakerk in de Savaanstraat. Hijzelf bleef niet in de kerk maar ging haar terug ophalen als de dienst klaar was.

Mijn Ma ging elke week naar de mis, maar ze was zeker gene pilaarbijter. Maar elke week den dinsdag, als ze op bezoek ging bij haar zuster Trees aan de Brugsche Poorte, ging ze ne keer binnen in de kapel van den Heilige Antonius op de Oude Houtlei.

Mijn Ma werd door de familie Jeanneke genoemd, en ook soms Tante Nitte.

Mijn Bompa

Van mijn grootouders heb ik er maar twee gekend: de ouders van mijn Pa. De ouders van mijn Ma waren al gestorven toen ik geboren ben. Maar wat ik van hen heb gehoord zal ik u straks nog wel vertellen.

Mijn Bompa langs vaders kant was **Jan (Jean Baptist) Lamarcq**. Hij is op 4 december 1869 geboren in Gent. Zijn voorouders moeten uit Frankrijk naar België zijn gekomen tijdens of na de Franse Revolutie van 1789.

¹ attakske = beroerte